

"נֶעֱזָר שְׁחֵרָה אֶת יְחֻזוֹ"

נֶקֶל, חִיבּוּר וְחִילּוּק בִּירוּשָׁלַיִם

"ירושלים בניין הראשון מפני מה חרבה? מפני עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים שהיו בתוכה. אבל באחרונה (בית שני) מכירין אנו בהן שהן עמלים בתורה וזהירין במעשרות, מפני מה גלו? מפני שאוהבין את הממון ושונאין איש את רעהו ללמדך שקשה שנאת איש את רעהו לפני המקום ושקלה הכתוב כנגד עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים. אבל בבנין האחרון שעתידיה לבנות בחיינו ובימינו מה נאמר בו [ישעיהו ב] והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו' והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב וגו', ואומר [ירמיהו לא] כי יש יום קראו נוצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו." (תוספתא מנחות יג)

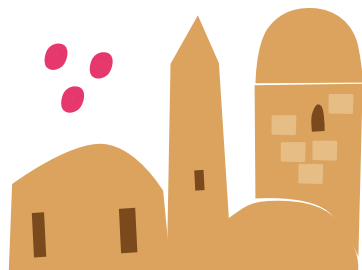
המקור שלפניכם עוסק בהבדלים בין הסיבות לחורבן הבית הראשון (בניין ראשון) לסיבות לחורבן הבית השני (באחרונה), וכדי לעמוד על תמונת התיקון (בניין אחרון) מובאים בו פסוקים מישעיהו ומירמיהו.

כדי לקבל תמונה מלאה יותר, כדאי לקרוא עוד כמה פסוקים:

"אֲדַבֵּר אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיהוּ בֶן אֱמוּץ עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם. בְּוָהֳיָה בְאַחֲרִית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הָרַבִּית ה' בְּרֹאשׁ הָהָרִים וְנִשְׂאָ מִגְבְּעוֹת וְנִהְיוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם. ג' וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכֵן וְנַעֲלֶה אֶל הָרַה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִזִּרְכּוֹ וְנִלְכֶה בְּאַרְחֻתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם. ד' וְשִׁפְטוּ בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ חֲרָבוֹתֵם לְאַתִּים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֹרוֹת לֹא יֵשָׂא גוֹי אֶל גּוֹי חָרֵב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה." (ישעיהו ב)

איזה תיקון מתרחש בירושלים?
מההיכרות שלכם עם ירושלים, האם התפקיד הזה מתאים לה?

המשך בעמוד הבא >

מזמור קכב בתהלים מביא את חוויית המפגש עם ירושלים.
אפשר לקרוא אותו כשיתוף של מפגש שכבר התרחש, או כמשאלה למפגש עם העיר.

- (א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שֶׁמַּחֲתִי בְּאִמְרִים לִי בֵּית ה' גִּלְגֵּי.
(ב) עֲמֻדֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם.
(ג) יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֲבָרָה לָהּ יַחַד.
(ד) שָׁשִׁים עָלוּ שְׂבָטִים שְׂבָטִי יָהּ עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהָדוֹת לְשֵׁם ה'.
(ה) כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כְּסָאוֹת לְמִשְׁפַּט כְּסָאוֹת לְבֵית דָּוִד.
(ו) שָׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלִיו אֲהָבֶיהָ.
(ז) יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלוֹה בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ.
(ח) לְמַעַן אֲחִי וְרַעִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ.
(ט) לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לָךְ.
(תהילים קכב)

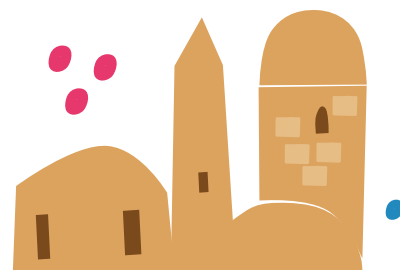
איזו אווירה עולה מהמזמור? מה יוצר אותה?
איזה פסוק מדבר אליכם במיוחד?
האם הוא מתאר את ירושלים כפי שהיא בעיניכם היום או שהוא משאלה שיש לכם בנוגע לירושלים?

"ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו"

המזמור מגדיר את אחת האיכויות של ירושלים כ"עיר שחברה" – עיר של חיבורים

את מה ואת מי ירושלים מחברת?
הינה כמה אפשרויות שהציעו הפרשנים במהלך הדורות:

המשך בעמוד הבא >

1. אקשורות ראשונה – פאייס וארץ

רש"י

כעיר שחבורה לה... ורבותינו אמרו יש ירושלים הבנויה בשמים ועתידה ירושלים של מטה להיות כמותה.

אלשיך

ופירש ואמר, מה שאמרתי ש"עומדות היו רגלינו", בשני שערים כאחד הוא – כי ירושלים הבנויה היא של מטה, הגשמית, העשויה על ידי בנין, היא כאלו עיר שחבורה לה הוא ירושלים של מעלה – המחבורת ומכוונת נגדה כאלו שתיהן יחדו, ועל כן העומד באחד שעריה הוא כאלו רגליו עומדות בשערי העליונה גם היא.

להבנתכם, מה היא "ירושלים של מעלה"?

באיזה אופן "ירושלים של מעלה" ו"ירושלים של מטה" יכולות להיות מחבורות ובאיזה אופן הן יכולות להיות נפרדות?

בְּלִי לְחַבּוֹט אֶת רֹאשִׁי לְמַעַלָּה
וּבְלִי לְקַצּוֹעַ אֶת רַגְלִי לְמַטָּה...

לָמָּה יְרוּשָׁלַיִם תִּמְיֵד שְׁתֵּי, שֶׁל מַעַלָּה וְשֶׁל מַטָּה
וְאֲנִי רוֹצֶה לְחַיֹּת בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל אֶמְצֵעַ

(יהודה עמיחי, פתוח סגור פתוח, הוצאת שוקן, ירושלים ותל-אביב, תשנ"ח 1998)

איך מרגיש יהודה עמיחי בנוגע לאופי המורכב של ירושלים?
האם אתם מזדהים איתו? לדעתכם, מה צריך להיות ב"ירושלים של אמצע"?

אפשר לקרוא את המזמור כדרך לחיבור בין "ירושלים של מעלה" ו"ירושלים של מטה".

מה במזמור שייך ל"ירושלים של מעלה"? ומה ל"ירושלים של מטה"? איך המזמור מחבר בין שתיהן?

2. אקשורות שנייה – כל ישראל חברים

תלמוד ירושלמי, מסכת חגיגה, פרק ג, הלכה ו

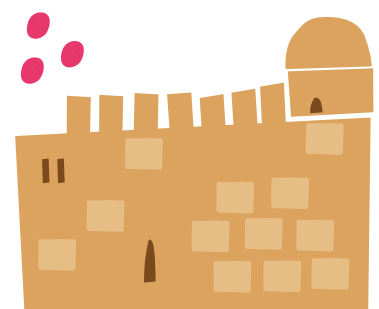
א"ר יהושע בן לוי (תהילים קכב, ג) ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים.

מלבי"ם

ירושלים היא הבנויה כעיר שחבורה לה יחדו, שאליה ובעבורה יתחברו האברים הפרטים של הגוף הכולל יחדיו להיות גוף אחד.

איך ירושלים יכולה לעשות את כל ישראל לחברים? האם זה תלוי בירושלים או תלוי בישראל?
חזרו אל המזמור – מה המפתחות שהוא נותן ליצירת חיבורים? מה בירושלים היום מחבר ומה מפריד?
האם יש מה לעשות עם זה?

המשך בעמוד הבא >

"שאלו שלום ירושלים ישליו אהבך"

אבן עזרא תהלים, פרק עו, פסוק ג

ויהי בשלום – היא ירושלים. אולי נקראה כן כי היא שלימה כנגד שער השמים. או שהיא ראויה להיות בשלום, או קראה כן על דרך תפילה כדרך שאלו שלום ירושלים.

מה הקשר בין שלום לירושלים? אבן עזרא מציע שלוש אפשרויות שונות. המשותף לכולן הוא שבמציאות פעמים רבות אין שלום בירושלים... למה דווקא בירושלים קשה כל כך להגיע ל"שלום"?

משירי המרפסת / אסתר אטינגר

השקיעה שטפה אותנו	שמחתי באומרים לי
כעסים אפרסקים,	אל הגזזטה נצא.
השיכה עלינו רוחות	באו חברים,
מפיו של יום המחרת.	פרסו פשא, ישבו על אדן
	שטחו מפות, שתו יין
זו ירושלים,	לעסו תאנים.
עיר מעיפה מפות.	דברנו על אלהים
נעשה קר,	דברנו על אנשים
התכנסנו פנימה.	באותה נימת קול,

(אסתר אטינגר, חיי בורגניים להפליא, הוצאת עם עובד, תל-אביב, תשנ"ח 1998, עמ' 15)

אסתר אטינגר מתארת בשירה חוויה של חיבור אנושי, דווקא בירושלים. איך החיבור הזה מתרחש?

הינה כמה נקודות למחשבה מתוך השיר:

"זו ירושלים, עיר מעיפה מפות"

חשבו על כמה אפשרויות של מפות שירושלים יכולה להעפף.

"דברנו על אלהים, דברנו על אנשים, באותה נימת קול"

מה מרוויחים ומה מפסידים בדיבור מהסוג הזה?

